

Sivistysvaliokunta; kirjallinen lausunto

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE HYVINVOINTIALUEIDEN PERUSTAMISTA JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI SEKÄ EUROOPAN PAIKALLISEN ITSEHALLINNON PERUSKIRJAN 12 JA 13 ARTIKLAN ILMOITUKSEN ANTAMISEKSI (HE 241/2020 VP)

Tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut kaikille Suomessa asuville sekä parantaa näiden palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Uudistuksen tavoitteena on myös turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen, ja hillitä osaltaan julkisen talouden kustannusten kasvua.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että uudistukselle asetetut tavoitteet ovat keskeisiä ja kannatettavia. Uudistuksessa on kuitenkin huomioitava sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuullisten hyvinvointialueiden kokoerot ja tarpeet palveluiden erilaisiin tuottamistapoihin sekä varmistettava eri tyyppisten palveluntuottajaorganisaatioiden toimintamahdollisuudet. Sivistysvaliokunnan pyytämässä kirjallisessa lausunnossa työ- ja elinkeinoministeriö käsittelee kysymyksiä, jotka käsittelevät työpajatoiminnan toimintamahdollisuuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen uudistuksen toteutumisen jälkeen.

Työpajatoiminnan toimintamahdollisuudet sote-uudistuksen jälkeen

Sote-uudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueen strategiaan sisältyvässä palvelustrategiassa olisi mahdollista huomioida erikseen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kokonaisuuden toteuttamisen periaatteet sekä palvelujen yhteensovittaminen kuntien kanssa. Hyvinvointialueen olisi arvioitava tekemiensä palveluratkaisujen vaikutusta lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. Esimerkiksi kun palveluja kootaan suurempiin yksiköihin, hyvinvointialueen tulisi huolehtia, ettei muutos heikennä lasten ja nuorten mahdollisuuksia käyttää näitä palveluja. Nuorille suunnattua työpajatoimintaa toteuttavat kunnalliset organisaatiot sekä yhdistykset ja säätiöt. Hyvinvointialueet voisivat hankkia kyseistä palvelua, joskin niiden tulisi hankintalain nojalla pääsääntöisesti kilpailuttaa palveluhankintansa.

Työpajatoiminnan järjestämisedellytykset hyvinvointialueilla

Nuorten työpajatoiminta on nuorisolain (1285/2016) säädösten mukaan järjestettävä palvelu. Käytännössä nuorille ja aikuisille suunnattuja työpajapalveluita järjestetään paikallisesti usein samoissa puitteissa. Erilaiset palvelut ja toimenpiteet, joilla nuoret osallistuvat työpajatoimintaan, ja joiden mukaan myös heidän toimeentulonsa määräytyy, perustuvat pääsääntöisesti joko STM:n tai TEM:n hallinnonalan lainsäädäntöön. Sosiaalihuollon lainsäädännöstä työpajatoiminnan järjestämisen kannalta keskeisiä ovat sosiaalihuoltolaki (1301/2014), erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen osalta, sekä laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001).

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuntouttavaa työtoimintaa ei saa hankkia yritykseltä. Tämä ei kuitenkaan koske kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettavaa tukea ja ohjausta. Työpajatoiminnan hankinnan kannalta kuntouttavaa työtoimintaa sekä sitä koskevaa tukea ja ohjausta koskeva rajausta saattaa aiheuttaa hankaluutta järjestää palvelua yhtenäisenä ja kustannustehokkaana kokonaisuutena, etenkin hyvinvointialueiden pienempien kuntien alueella.

Palvelujen järjestämisen olosuhteet vaihtelevat maan osissa merkittävästi ja jopa hyvinvointialueiden sisälläkin. TEM katsoo, että laissa tulisi myös huomioida hyvinvointialueiden kokoerot ja palveluiden tuottamistarve hyvinkin hajallaan alueiden eri osissa. Joillain hyvinvointialueilla voisi olla tarkoituksenmukaista hyödyntää erityisesti pienempiä paikallisesti toimivia yrityksiä siten, että riskiltään hajautettu pk-yritysten verkosto voisi tuottaa paikallisesti räätälöityä, toimintaympäristön erityispiirteet huomioivaa työpajatoimintaa.

Hyvinvointialueille siirtyy myös kunnista kokemusta monituottajamallien käytöstä ja riskien hallinnasta, joten hyvinvointialueille tulisi jättää riittävästi harkintavaltaa eri tuotantovaihtoehtojen valinnassa. TEM pitää hyvänä, että hyvinvointialueet antavat entistä paremmat mahdollisuudet laajemman mittakaavan strategisesti ohjatulle työpajatoiminnan kehittämiselle sekä kustannustehokkaammalle tuottamiselle kilpailullisuuden kautta.

Jani Lehto
erityisasiantuntija